

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย หรือสมมติฐานที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย หรือสมมติฐานที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย

2.1 อิทธิพลของรูปแบบสถาปัตยกรรม

2.2 องค์ประกอบสถาปัตยกรรม

2.3 การจัดกลุ่มพื้นที่ใช้สอย

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

ครอบครัวและ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2.1 อิทธิพลของรูปแบบสถาปัตยกรรม¹

2.1.1 อิทธิพลสถาปัตยกรรมไทย

ไทยร่วมสมัย หมายถึงรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมตะวันตก ในด้านแนวคิดการวางผังพื้นที่ใช้สอยและที่ว่าง หลักการจัดองค์ประกอบสถาปัตยกรรม รวมทั้งระบบโครงสร้าง และวิธีการก่อสร้างโดยมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และวิถีชีวิตประจำวันแบบไทยในปัจจุบันเป็นหลัก โดยได้มีการนำองค์ประกอบต่างๆจากทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยและตะวันตกมาดัดแปลงใช้หรือเป็นส่วนประดับตกแต่งส่วนของอาคาร เช่น การใช้หลังคาจั่ว บันหยกในความชันที่ต่าง ๆ กัน วิศวกรยื่นชายคากันสาด ซึ่งนำมาจากรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนการเล่นระดับพื้นลดหลั่นกันภายในอาคาร การใช้ทิวเสา หรือแนวเสาลอย (colonnade) การทำแนวลอดบัวและปูนปั้นแบบต่างๆ ซึ่งได้แนวคิดจากสถาปัตยกรรมตะวันตก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เมื่อประกอบเข้าด้วยกัน แม้ว่าจะมีระดับของรายละเอียดปลีกย่อยและความประณีตมากน้อย ทำให้มีรูปร่างหน้าตาอาคารที่หลากหลายนับไม่ถ้วน แต่จะปรากฏเป็นรูปแบบที่สามารถเรียกโดยรวมได้ว่าเป็นรูปแบบไทยร่วมสมัยเนื่องจากเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันที่ได้ผสมผสานเอาแนวคิดและองค์ประกอบต่างๆเข้าในทิศทางเดียวกันจนสามารถแยกแยะและจำกัดความได้ว่าเป็นรูปแบบดังกล่าว

2.1.2 อิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตก

นีโอคลาสสิก ใช้เรียกสถาปัตยกรรมในยุคกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 - ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมในยุคคลาสสิก กรีกและโรมัน (ancient Greek & Roman) ตลอดจนอิทธิพลจากเรเนซองส์ของอิตาลี (Italian renaissance : ค.ศ. 1420 - กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16) อาทิการนำเอารูปแบบเสา (order) ในยุคคลาสสิกมาใช้ การออกแบบรูปด้านของอาคารให้มีลักษณะคล้ายเทวสถานกรีกและโรมันหรือรูปแบบจากยุคโรมันในการใช้โดมคลุมบางส่วนของอาคาร การนำเอาแบบนีโอคลาสสิกกลับมาใช้ปัจจุบันมีการนำเอาแบบสถาปัตยกรรมโบราณยุคต่างๆมาใช้ในการออกแบบอาคารตั้งแต่การวางผังจนกระทั่งถึงองค์ประกอบ

¹ เลอสม สถาปิตานนท์ และคณะ. "บ้านพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รูปแบบและพัฒนนาการช่วงปี พ.ศ. 2525-2545," (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549). หน้า 67.

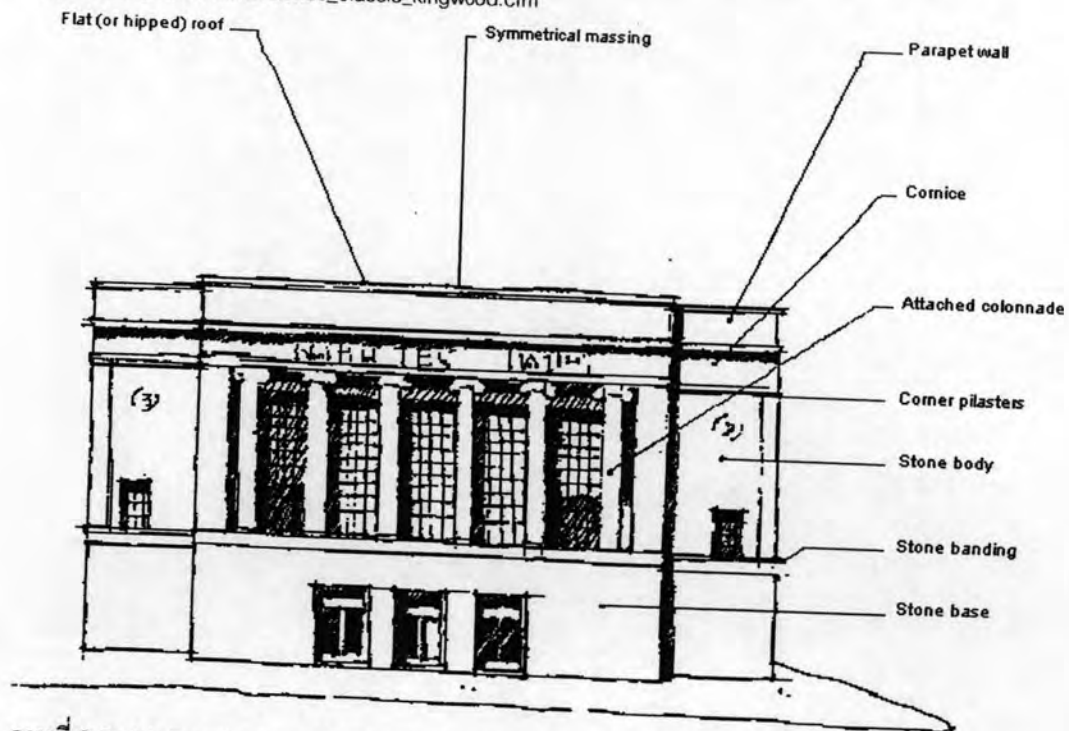
ย่อยๆที่ใช้ตกแต่งอาคารโดยองค์ประกอบเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในรูปแบบใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยของยุค เช่น การใช้รูปแบบเสายุคคลาสสิกมาเป็นเสารับน้ำหนัก (แทนที่จะใช้เพียงเป็นส่วนประดับ) การใช้รูปทรงเรขาคณิตแบบต่างๆ (pure geometrical form) รวมทั้งมีการใช้เทคนิคการก่อสร้างและวัสดุใหม่ๆ เช่น เหล็กและกระจก

อาคารพักอาศัยรูปแบบนีโอคลาสสิกในประเทศไทยมีการใช้องค์ประกอบเช่นเดียวกับอาคารสาธารณะขนาดใหญ่แต่ใช้สัดส่วนที่แตกต่างกัน เช่นการใช้หน้าต่างส่วนบนโค้งรูปครึ่งวงกลม (segment arch) หรือหน้าต่างที่ประดับส่วนบนด้วยจั่ว (pediment) การใช้เสาลอย (column, pillar) เสาแบน (pilaster) แบบคลาสสิก การใช้ลวดบัวประดับผนัง (cornice) การตกแต่งผนังเป็นช่องหลืบวางสิ่งประดับ (niche) หรือการทำลวดลายบนผนังตามอย่างลักษณะของการเรียงหินและผิวสัมผัสของหิน (rustication)

ภาพที่ 2.1 Neo-classic House : Graham Rix Chartered Architects, Kingwood, England

http://www.grahamrix.co.uk/neo_classic_kingwood.cfm

ภาพที่ 2.2 detailed diagram of neo-classical style

http://www.ci.detroit.mi.us/historic/colorguide/neo_classical.htm

โคโลเนียล สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 เป็นยุคล่าอาณานิคมของประเทศในยุโรป สถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียลจึงเป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมที่ชาวยุโรปนำไปสร้างในประเทศที่เป็นอาณานิคมของตน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า รูปแบบโคโลเนียลไม่ใช่รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดแบบหนึ่ง แต่เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นที่นิยมในยุโรปในขณะนั้น และนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบที่ประเทศอื่น ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารไปบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัสดุ และเทคโนโลยีการก่อสร้าง เช่น หลังคา และช่องเปิด แม้ว่าประเทศไทยจะไม่เคยเป็นประเทศอาณานิคมของชาติใดแต่เรามักพบว่ามีการนำคำว่า สถาปัตยกรรมโคโลเนียลมาใช้อธิบายรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยรัชการที่ 5 และอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศอยู่เสมอ โดยเฉพาะอาคารพักอาศัยที่หมอสอนศาสนาและพ่อค้าชาวต่างประเทศมาปลูกสร้างในประเทศไทยมักเป็นอาคารไม้หรือครึ่งตึกครึ่งไม้มีหลังคาขนาดใหญ่ มีชายคาคลุมระเบียงโดยรอบมีช่องเปิดและช่องระบายอากาศรอบอาคารอาจมีการประดับตกแต่งด้วยไม้ฉลุบริเวณชายคา หรือลวดลายปูนปั้นบนผนัง ประกอบกับองค์ประกอบอาคารแบบตะวันตก เช่น รูปแบบการเจาะช่องแสงโค้งกลมเหนือช่องเปิด หัวเสาและลูกกรงบันได เป็นต้น

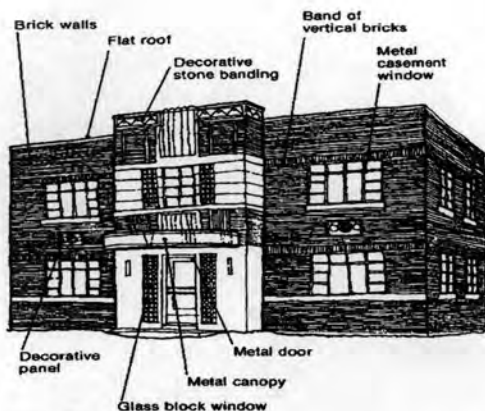
ภาพที่ 2.3 The post office (Built in 1886-91) : Gustave Eiffel

<http://www.bluffton.edu/~sullivanm/vietnam/hcmc/postoffice/postoffice.html>

ภาพที่ 2.4 Monticello : Thomas Jefferson (<http://www.greatbuildings.com>)

อาร์ตเดโค เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นคู่ขนานไปกับรูปแบบนานาชาติ ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1920-1930 งานอาร์ตเดโคได้แก่งานศิลปะสมัยใหม่ที่มีเส้นสายโค้งเรียบ (stream line) และงานศิลปะแบบนามธรรม (abstract art) ในขณะที่รูปแบบนานาชาติจะตั้งการประดับตกแต่งและเน้นไปที่รูปทรงที่เรียบง่าย สถาปัตยกรรมอาร์ตเดโคนิยมใช้เส้นสายอย่างในงานศิลปะสมัยดังกล่าวมาใช้ตกแต่งอาคารร่วมสมัย เช่น อาคารไครสเลอร์ (Chrysler Building) ในมหานครนิวยอร์ก ที่ใช้เส้นโค้งเช่นเส้นซิกแซก และการตัดกันระหว่างเส้นตั้งและเส้นนอน นอกจากนี้ก็มีการใช้วัสดุใหม่ๆของยุคเช่น อิฐแก้ว (glass block) หรือโลหะ เช่น ทองแดง ทองเหลือง ในการตกแต่งภายในอาคารด้วย

ภาพที่ 2.5 Art Deco Building

<http://www.cincinnati-oh.gov/cdap/pages/-3789/>

ภาพที่ 2.6 National Tobacco Company Ltd.

Building, Napier, New Zealand

<http://www.zoro.co.uk/nz2/napier-art-deco>

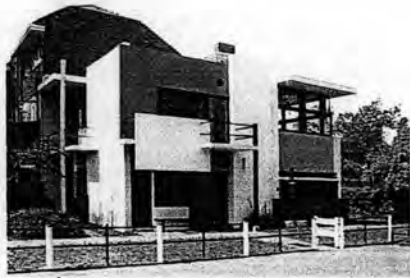
3architecture.jpg

ภาพที่ 2.7 Richard Mandel House

<http://www.dpreview.com/challenges/Entry.aspx?ID=107205>

โมเดิร์น หมายถึง รูปแบบสถาปัตยกรรมในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งมีลักษณะเรียบง่ายแทบจะไม่มีกรอบประดับตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่เป็นลวดลายใดๆที่จะอ้างอิงถึงยุคใดในอดีตได้ การวางผังและรูปทรงของอาคารจะเป็นไปตามระบบตาราง (grid system) ของโครงสร้างสมัยใหม่ เช่น เสา-คานาเหล็กหรือคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความเรียบง่ายและการออกแบบเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยอย่างแท้จริง ทำให้อาคารในยุคสมัยนี้มีลักษณะคล้ายกล่องสี่เหลี่ยม หลังคาแบนหรือหลังคาแบบเรียบง่ายแบบอื่นๆ ผนังเป็นระนาบเรียบๆและมีช่องเปิดเป็นกระจกขนาดใหญ่ ไม่มีลวดลายหรือบัวประดับอาคาร การที่ไม่จำเป็นต้องมีผนังรับน้ำหนักทำให้การวางผังอาคารเปิดโล่งได้มาก และสามารถเปิดช่องเปิดได้อย่างอิสระทำให้อาคารดูโปร่งเบาขึ้นมาก บ้านพักอาศัยในรูปแบบนี้มักมีระเบียงหรือชายคาคอนกรีตยื่นออกจากตัวอาคารพร้อมกับมีราวระเบียงหรือราวบันไดทำด้วยโลหะแบบเรียบๆ รูปแบบนี้แพร่หลายไปทั่วโลกจากการออกแบบของกลุ่มสถาปนิกที่ทำการสอนในโรงเรียนสถาปัตยกรรมหลายแห่งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา อาจเรียกสถาปัตยกรรมยุคนี้ว่ารูปแบบนานาชาติ หรือรูปแบบสากล (International style)

ภาพที่ 2.8 Shroder House : Gerrit Rietveld

<http://www.dpreview.com/challenges/Entry.aspx?ID=107205>

ภาพที่ 2.9 Villa Savoye : Le Corbusier

<http://www.greatbuildings.com>

โพสตีโมเดิร์น จากประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในประเทศสหรัฐอเมริกาแบบสถาปัตยกรรมได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากแนวทางของรูปแบบโมเดิร์น ทำให้ความหมายของคำว่า โมเดิร์น (modern) หรือ “สมัยใหม่” เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็น “ปัจจุบัน” กลายเป็นคำเรียกการเคลื่อนไหวของยุคหนึ่งในอดีต ช่วงต่อมาจึงใช้คำว่าโพสโมเดิร์น (post modern) หรือร่วมสมัย (contemporary) ในยุคนี้มีแนวความคิดแตกแยกออกเป็นหลายแนวทาง โดยสถาปัตยกรรมในรูปลักษณะต่างๆ อาทิการเพิ่มเติมสิ่งที่มีความหมายต่อวิถีชีวิต รากฐานหรือรูปแบบจากวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น (vernacular) ผสมผสานกับงานสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนการนำเอารูปแบบท้องถิ่นมาออกแบบประยุกต์เข้ากับวัสดุก่อสร้างและเทคโนโลยีและความเป็นอยู่ในยุคสมัยใหม่ (neo-vernacular) นอกจากนี้อาจหยิบยืมรูปแบบสถาปัตยกรรมหรือศิลปะแขนงอื่นๆ จากยุคต่างๆ ในอดีตมาใช้ในการออกแบบไม่ว่าจะเป็นการนำมาประยุกต์ การประกอบหรือประดับตกแต่งบางส่วนหรือทั้งหมด (historicism) ตลอดจนรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยนิยม (popular architecture) ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงด้านแนวความคิดและความเป็นอยู่ของผู้คนในประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคที่ได้รับผลกระทบจากสงครามเวียดนาม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงแนวทางที่มีการหยิบยืมจากรูปแบบของยุคโมเดิร์น (เฉพาะในช่วงแรก) ที่เรียกว่า นีโอโมเดิร์น (neo-modernism) และสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นรูปแบบเฉพาะกรณี (contextual) ที่แฝงด้วยเอกลักษณ์มิใช่การใช้รูปแบบที่เป็นสากลไปทั่วทุกหนแห่ง บางแนวทางในยุคโพสตีโมเดิร์นยังนิยมการปรุงแต่งรายละเอียดและการเก็บรวมเอาแต่ละสิ่งในแต่ละยุคหรือแต่ละรูปแบบที่ดงามในอดีตมาประสมอยู่ร่วมกันอย่างมีศิลปะ สิ่งเหล่านี้ทำให้รูปแบบโพสตีโมเดิร์นมีคำจำกัดความที่ค่อนข้างกว้าง แต่ก็เป็นที่สังเกตได้ง่ายถึงความแตกต่างไปจากรูปแบบโมเดิร์นซึ่งมีความเรียบง่ายและเป็นสากล

ในประเทศไทยอิทธิพลจากความเคลื่อนไหวของโพสตีโมเดิร์นได้เข้ามาล่าช้ากว่าประเทศทางตะวันตกคือเริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ.2522 และยังผลให้เกิดความตื่นตัวด้านภาวนุรักษ์และการหาเอกลักษณ์ไทยร่วมสมัยในเวลาต่อมา ควบคู่ไปกับความนิยมนำรูปแบบท้องถิ่น (vernacular) อื่นๆ จากต่างประเทศทั้งทางแถบตะวันออกและตะวันตกเข้ามาประยุกต์ใช้ในการออกแบบด้วย

ภาพที่ 2.10 AT&T Building : Philip Johnson

<http://www.greatbuildings.com>

ภาพที่ 2.11 Russian House

<http://www.stolaf.edu/depts/russian/fun>

[_russian_activities/russianhouse.html](http://www.stolaf.edu/depts/russian/fun_russian_activities/russianhouse.html)

ภาพที่ 2.12 Vanna Venturi House : Robert Venturi

<http://homepages.mtv.itesm.mx/al780176/>

ภาพที่ 2.13 Spanish House

<http://miami.olx.com/charming-2-1-old-spanish>

[-house-in-southmiami-iid-4147219](http://miami.olx.com/charming-2-1-old-spanish-house-in-southmiami-iid-4147219)

ภาพที่ 2.14 German House

http://www.door2tour.com/App_Themes/D2T

[/images/TravelGuideMediaFiles/Big/1541.jpg](http://www.door2tour.com/App_Themes/D2T/images/TravelGuideMediaFiles/Big/1541.jpg)

2.2 รูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านจัดสรร²

รูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านจัดสรรมักจะนำรูปแบบการตกแต่งภายนอกอาคารจากรูปแบบสถาปัตยกรรมอื่น ๆ มาผสมผสาน ดังนี้

2.2.1 อิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตก

อิทธิพลสถาปัตยกรรมไทย อาจเรียกว่า ไทยโมเดิร์น ไทยล้านนา หรือคอนเทมเพอวารี นำลักษณะองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมแบบบ้านเรือนไทยมาประยุกต์ใช้บางส่วน เช่น รูปทรงหลังคาแบบไทยประเพณี หลังคาจั่วมีกาแล หรือมีหน้าบัน การตกแต่งด้วยค้ำยัน วัสดุตกแต่งอาคารเช่นไม้ หรือลวดลายฉลุ และรูปแบบหน้าต่างบานยาว

ภาพที่ 2.15 สไตล์ไทยประยุกต์

อิทธิพลสถาปัตยกรรมบาหลิ นิยมเรียกว่า สไตล์อเรนทอล หรือสไตล์รีสอร์ท ลักษณะองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมโดดเด่นที่นำมาใช้คือ รูปทรงหลังคา ค้ำยัน วัสดุตกแต่งอาคารเช่นไม้ และการใช้สี โดยมักจะประกอบกับการจัดสวนแบบบาหลิด้วย

ภาพที่ 2.16 สไตล์อเรนทอล และสไตล์รีสอร์ท

² วรรณ ขญากุลพงศ . รวมโบว์ชัวร์โครงการบ้านและคอนโดในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล [ออนไลน์]. 20

เมษายน 2553. แหล่งที่มา: <http://www.brochurehome.com>

โฮมบายเออร์โกด, ปีที่1 (กุมภาพันธ์-ธันวาคม 2536).

โฮมบายเออร์โกด, ปีที่2 (มกราคม-ธันวาคม 2537).

โฮมบายเออร์โกด, ปีที่3 (มกราคม-ธันวาคม 2538).

โฮมบายเออร์โกด, ปีที่4 (มกราคม-ธันวาคม 2539).

โฮมบายเออร์โกด, ปีที่5 (กรกฎาคม 2540).

โฮมบายเออร์โกด, ปีที่10 (ตุลาคม 2545).

ภาพที่ 2.17 สไตล้ออเรนทอล และสไตลีสอร์ท (ต่อ)

2.2.2 อิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตก

อิทธิพลสถาปัตยกรรมยุโรป มีทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมประจำพื้นที่ทั้งเมือง และประเทศ นิยมเรียกว่า สไตลียุโรป สไตลฝรั่งเศส สไตลอังกฤษ สไตลเมดิเตอร์เรเนียน ลักษณะองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมโดดเด่นที่นำมาใช้ เช่น รูปทรงหลังคาปั้นหย่า จั่วปาดมุม หรือมีมุขหลังคา การใช้เสาโรมัน การตกแต่งผนังภายนอกด้วยลวดบัวบริเวณหัวเสา เหนือหน้าต่าง และซุ้มทางเดิน การใช้ช่องแสงโค้งเหนือหน้าต่างและหัวเสา ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล การใช้วัสดุตกแต่งเช่นอิฐและหิน และมีมุขหน้าต่างหรือโดมชั้นอยู่กึ่งขนาดบ้าน

ภาพที่ 2.18 สไตลียุโรป

ภาพที่ 2.19 สไตลฝรั่งเศส

ภาพที่ 2.20 สไตลอังกฤษ

ภาพที่ 2.21 สไตลเมดิเตอร์เรเนียน

อิทธิพลสถาปัตยกรรมอเมริกา อเมริกาไม่มีประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรม ส่วนรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นการนำมาประยุกต์ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน

ภาพที่ 2.22 สไตล์แคลิฟอร์เนีย

โมเดิร์น เริ่มต้นมาจากทั้งยุโรป และอเมริกา อาคารมีลักษณะเรียบง่าย เป็นรูปทรงเลขาคณิต ปัจจุบันนิยมการเล่นเพดานของผนัง ช่องเปิด และการเล่นสี ส่วนหังคาจะปรับเป็นทรงปั้นหยาทนหลังคาแบนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ

ภาพที่ 2.23 สไตล์โมเดิร์น

2.2.3 คอนเทมเพอรารี หรือรูปแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นรูปแบบที่ประยุกต์และปรับเปลี่ยนมาจากทั้งอิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันออก และอิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตก หรือนำทั้งสองอิทธิพลมาผสมผสาน

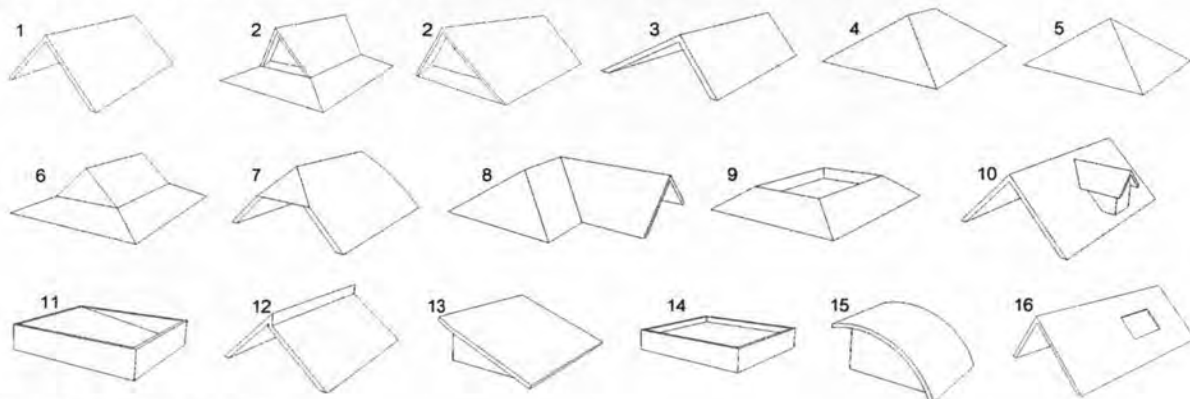

ภาพที่ 2.24 คอนเทมเพอรารี

2.3 องค์ประกอบสถาปัตยกรรม⁴

รูปแบบของหลังคา บันได ประตู-หน้าต่าง เสา และผนัง จำแนกรูปแบบหลักๆได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 หลังคา คือ 1.หลังคาจั่ว 2.หลังคาจั่วแบบไทยประเพณี 3.หลังคาจั่วไม่สมมาตร 4.หลังคาทรงปั้นหย่า 5.หลังคาทรงปั้นหย่าพีระมิด 6.หลังคาทรงปั้นหย่ายกจั่ว 7.หลังคาจั่วปาดมุม 8.หลังคาทรงจั่วผสมปั้นหย่า 9.หลังคาทรงปั้นหย่าผสมหลังคาแบน 10.มุขหลังคาหรือมุขหน้าต่างหลังคา 11.หลังคาพาราเบต 12.หลังคาจั่วที่สั้นหลังคาต่างระดับ 13.หลังคาหมาแหงน 14.หลังคาแบน 15.หลังคาโค้ง และ 16.ช่องแสงบนหลังคา

ภาพที่ 2.25 รูปแบบหลังคา

2.3.2 ประตู-หน้าต่าง คือ 1.บานเปิด 2.บานเลื่อน 3.บานพับ 4.บานกระทุ้ง 5.บานเกล็ดติดตาย/บานเกล็ดปรับมุม 6.ช่องแสงติดตาย และ 7.มุขหน้าต่าง

ภาพที่ 2.26 รูปแบบหน้าต่าง

2.3.3 เสา คือ เสาโครงสร้าง เสาลอย เสาแบนแบบคลาสสิกประดับผนัง

2.3.5 ผนัง คือ ผนังก่อ/ผนังทึบ ผนังโครงเค่า แผงตาตาราง/แผงเกล็ด/แผงไม้เลื้อย ผนังโปร่งใส/กระจก และแผงกันแดด

⁴ เลอสม สถาปิตานนท์ และคณะ. "บ้านพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รูปแบบและพัฒนาการช่วงปี พ.ศ.2525-2545," (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549). หน้า 78.

2.4 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตกับพื้นที่อยู่อาศัย⁵

แนวคิด วงจรชีวิตของครอบครัวที่มีสมาชิก 5 คน หรือ แนวคิด life cycle of a five-person family เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตของครอบครัวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยของสถาบัน Pratt Institute school of architecture ดังนี้

ช่วงที่ 1 คู่สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ต้องการพื้นที่ใช้สอยขั้นพื้นฐาน 5 ประเภท ประกอบด้วย พื้นที่ทำอาหาร พื้นที่รับประทานอาหาร พื้นที่สำหรับนั่งเล่นพักผ่อน พื้นที่ส้วม-อาบน้ำ-ชักล้าง และพื้นที่สำหรับนอน ทั้งห้าส่วนดังกล่าวอาจอยู่ด้วยกันภายในห้องหนึ่ง ซึ่งถือเป็นปีแรกของการเริ่มต้นชีวิตแต่งงาน

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่มีบุตรคนแรก มีความต้องการพื้นที่เพิ่มขึ้น และจำเป็นที่สุดคือการเพิ่มพื้นที่สำหรับนอน

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่มีบุตรคนที่สอง มีความต้องการพื้นที่เพิ่มขึ้นในหลายส่วนรวมถึงพื้นที่เก็บของ

ช่วงที่ 4 เป็นช่วงที่มีบุตรคนที่สาม ต้องการพื้นที่สำหรับนอนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นยังต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น และแยกพื้นที่อาบน้ำกับชักล้างออกจากกัน

ช่วงที่ 5 เป็นช่วงที่ครอบครัวขยายตัวมากที่สุด ด้วยสมาชิกเติบโตขึ้นและอาศัยอยู่ครบถ้วนพื้นที่ที่จำเป็นมากและต้องการขยายเพิ่มขึ้นคือ พื้นที่สำหรับการนั่งเล่นพักผ่อนในครอบครัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มุสตี ทิพทัสและ มานพ พงศทัต⁶ การแบ่งแยกลักษณะของหมู่บ้านจัดสรรนั้นในตอนยุคทองของหมู่บ้านจัดสรรมักพื้นที่ดินเป็นเกณฑ์ ลักษณะการแบ่งขนาดที่ดิน ก็มักจะได้ขนาด 100 ตารางวา เป็นมาตรฐาน เนื่องด้วยขนาด 100 ตารางวา สามารถจัดให้มีที่ว่างโดยรอบได้ นอกจากนั้นอาจแบ่งย่อยที่ดินให้เล็กลงเป็น 80 ตารางวาหรือเพิ่มจาก 100 ตารางวา เป็น 200 ตารางวา และ 400 ตารางวา สำหรับบ้านขนาดใหญ่

และเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจซึ่งฝืดเคืองลงในปีพ.ศ.2520 บ้านจัดสรรถูกลงขนาดลงมาเป็นบ้านชั้นเดียวตั้งอยู่บนที่ดินประมาณ 50 ตารางวา และเป็นครั้งแรกที่ไม่มีเรือนคนใช้รวมอยู่ด้วย ในปีพ.ศ.2524 เนื้อที่ใช้สอยของอาคารลงน้อยกว่าเดิม โดยมักจะเป็นบ้านขนาด 2 ห้องนอน เนื้อที่ดินประมาณ 50-80 ตารางวา ในขณะที่เดียวกันก็มีกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจบ้านจัดสรรหันมาสร้างบ้านจัดสรรราคาถูกที่มีการสร้างบ้านถึงสำเร็จรูปชั้นเดียว มีลักษณะเป็นห้องนอนเดี่ยว ไม่มีห้องคนใช้ ไม่มีที่จอดรถ หันหลังชนกันเป็นแถวยาว

⁵ De Chiara, Joseph and Koppelman Lee. *Urbaning and Design Criteria*. (USA. ,1975) p.96.

⁶ มุสตี ทิพทัส, มานพ พงศทัต. บ้านในกรุงเทพฯรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงในรอบ200ปี(พ.ศ.2325-2525).

กบิล สมชัยกุล⁷ จากการศึกษาเรื่องที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในนครหลวงเวียงจันทน์ พ.ศ.2542 ซึ่งศึกษาโดยแบ่งเป็นสองช่วงเวลา คือ ช่วงที่ถูกฝรั่งเศสปกครอง และช่วงปกครองตนเองหลังถูกฝรั่งเศสปกครอง และแบ่งรูปแบบของอาคารเป็น 4 หัวข้อ ประกอบด้วย 1.ลักษณะและองค์ประกอบของอาคาร 2.การวางตำแหน่งอาคารในผังบริเวณ 3.การใช้สอยพื้นที่อาคาร และ 4.วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างอาคาร

และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบ ประกอบด้วย 1.สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อม 2.สภาพสังคมและแบบแผนการดำรงชีวิต 3.สภาพเศรษฐกิจ 4.เทคโนโลยีและความรู้ทางการก่อสร้าง 5.ข้อกำหนดและกฎระเบียบควบคุมการก่อสร้าง และ 6.ช่างผู้ออกแบบ

ธานินทร์ จบศรี⁸ จากการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงแบบมาตรฐานของบริษัทรับสร้างบ้าน : กรณีศึกษาบริษัทไฟร์พัฒนาจำกัด ซึ่งศึกษาการประกอบด้วยตัวแปร คือ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยจากแบบมาตรฐาน และข้อมูลของผู้อยู่อาศัย และจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1.รูปแปลงที่ดิน ทิศทาง ทำเลที่ตั้ง 2.ความต้องการใช้พื้นที่เพิ่มเนื่องจากเป็นการสร้างบ้านหลังที่ 2 และ 3.ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

พัทธยา ตั้งไตรวัฒน์⁹ จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว : กรณีศึกษาหมู่บ้านอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ ศึกษาบ้านที่เป็นลักษณะบ้านจัดสรร การเปลี่ยนแปลงของบ้านหนึ่งหลังในระยะเวลา 40 ปี ซึ่งการศึกษาประกอบด้วยตัวแปร คือ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอย และข้อมูลโครงสร้างครอบครัวของผู้อยู่อาศัย และผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลง จึงมีการเปลี่ยนพื้นที่ เป็นช่วงเวลานานอยู่กับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มหรือลด และการเติบโตของสมาชิก พบการเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. เพิ่มขนาดพื้นที่ และการเพิ่มจำนวนพื้นที่ 2. เปลี่ยนชนิดการใช้พื้นที่ และ 3. ลดขนาดพื้นที่ และการลดจำนวนของพื้นที่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ดังตาราง

⁷ กบิล สมพงษ์ชัยกุล. "ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในนครหลวงเวียงจันทน์ พ.ศ.2542," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเคหกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544). หน้า 159.

⁸ ธานินทร์ จบศรี. "การเปลี่ยนแปลงแบบมาตรฐานของบริษัทรับสร้างบ้าน : กรณีศึกษาบริษัทไฟร์พัฒนาจำกัด," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเคหกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549). หน้า 150.

⁹ พัทธยา ตั้งไตรวัฒน์. "ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว : กรณีศึกษาหมู่บ้านอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเคหกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545). หน้า 153.

ตารางที่ 2.1 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว

ประเภทพื้นที่	เพิ่มขนาด	การเพิ่มจำนวน	เปลี่ยนชนิด	ลดขนาดและจำนวน
1. พื้นที่ห้องนอน		เนื่องจากลักษณะการใช้งานมีความเฉพาะ ต้องการความเป็นส่วนตัว มีความยืดหยุ่นในการใช้งานน้อยที่สุด		
2. พื้นที่รับแขกนั่งเล่น	เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกในครอบครัวประกอบกับสมาชิกที่เติบโต			
3. พื้นที่รับประทานอาหาร			มักติดต่อกับพื้นที่รับแขก เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่รับแขก พื้นที่รับประทานอาหารจะมีการเปลี่ยนแปลงร่วมด้วยปัจจัยที่เป็นผลมากที่สุดคือ การเพิ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัว	
4. พื้นที่ครัว	จำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ความต้องการความสะดวกสบายกว้างขวาง			
5. พื้นที่ห้องน้ำ-ส้วม		เพียงพอกับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น และจะเป็นระยะที่เพิ่มขึ้นจากการแต่งงาน ส่วนการเกิดจะส่งผลเมื่อสมาชิกเริ่มเติบโตขึ้น		
6. พื้นที่เก็บของ	มีเพียงการเพิ่มพื้นที่			
7. พื้นที่ทำงาน	เปลี่ยนแปลงเล็กน้อย			
8. พื้นที่บูชาพระ		ส่วนใหญ่มีตำแหน่งอยู่บริเวณโถงชั้นบนของตัวบ้านและจะมีการเพิ่มพื้นที่หรือกันให้เป็นสัดส่วนในภายหลัง		
9. พื้นที่คนใช้	มักเป็นการรวมเอาส่วนปฏิบัติหน้าที่เข้าด้วยกัน		เปลี่ยนเป็นห้องเก็บของ	
10. พื้นที่ซักรีด	น้อยครั้งที่มีการเพิ่มพื้นที่รีดผ้า เข้าไปกับห้องคนใช้พร้อมกัน		จัดพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนในตัวบ้าน เนื่องจากเทคโนโลยีจากเครื่องซักผ้า ทำให้สามารถจัดเป็นสัดส่วนในตัวบ้านได้	
11. พื้นที่ันทนาการ	ไม่พบแยกเป็นสัดส่วนเด่นชัด			
12. พื้นที่โล่ง	สมาชิกจำนวนมากขึ้น, มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงขึ้น		กันเป็นห้องนอน และห้องน้ำ แล้วทุบทิ้งให้เป็นโถงโล่งตามเดิมเมื่อหมดความจำเป็น	
13. พื้นที่จอดรถ		เพิ่มจำนวนพื้นที่จอดรถเนื่องจากความต้องการใช้งาน และสถานภาพทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น		เมื่อต้องการพื้นที่ในการต่อเติมบ้าน

จากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้
ตารางที่ 2.2 แสดงงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ชื่อเรื่อง	ลักษณะการศึกษา	ตัวแปรในการศึกษา	ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
1. บ้านพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รูปแบบและพัฒนาการในช่วงปี พ.ศ. 2525-2545 ¹⁰	แนวนอน ช่วง 20 ปี บ้านสร้างเอง	1. วิธีการออกแบบ รูปแบบครอบครัว 2. การวางผังอาคาร ขนาดพื้นที่อาคาร ราคา ค่าก่อสร้าง และขนาดพื้นที่ดิน 3. การจัดวางอาคารบนพื้นที่ดิน จำนวนชั้นอาคาร การจัดระดับพื้นที่ 4. อิทธิพลของรูปแบบสถาปัตยกรรม	1. สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ และสภาพทั่วไปทางธุรกิจอสังหาริมทรัพย์-ที่ดิน 2. การขยายตัวและการตั้งถิ่นฐานบ้านพักอาศัย 3. มาตรการหรือข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้อง
2. ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในนครหลวงเวียงจันทน์ พ.ศ. 2542 ¹¹	แนวนอน 2 สมัย บ้านสร้างเอง	1. ลักษณะและองค์ประกอบของอาคาร 2. การวางตำแหน่งอาคารในผังบริเวณ 3. การใช้สอยพื้นที่อาคาร 4. วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างอาคาร	1. สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อม 2. สภาพสังคมและแบบแผนการดำรงชีวิต 3. สภาพเศรษฐกิจ 4. เทคโนโลยีและความรู้ทางการก่อสร้าง 5. ข้อกำหนดและกฎระเบียบควบคุมการก่อสร้าง และ 6. ช่างผู้ออกแบบ
3. การเปลี่ยนแปลงแบบมาตรฐานของบริษัทรับสร้างบ้าน ¹²	แนวตั้ง แบบบ้าน มาตรฐาน	1. พื้นที่ใช้สอย 2. ข้อมูลผู้อยู่อาศัย	1. รูปแปลงที่ดิน ทิศทาง ทำเลที่ตั้ง 2. ความต้องการใช้พื้นที่เพิ่มเติมเนื่องจากเป็นการสร้างบ้านหลังที่ 2 3. ความต้องการที่หลากหลาย
4. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว ¹³	แนวนอน ช่วง 40 ปี บ้านจัดสรร (บ้านหลังเดียว)	1. พื้นที่ใช้สอย 2. ข้อมูลผู้อยู่อาศัย	โครงสร้างครอบครัว

¹⁰ เลอสม สดาศิตานนท์ และคณะ. "บ้านพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รูปแบบและพัฒนาการช่วงปี พ.ศ. 2525-2545," (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549). หน้า 205.

¹¹ กบิล สมพงษ์ชัยกุล. "ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวในนครหลวงเวียงจันทน์ พ.ศ. 2542," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเคหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544). หน้า 159.

¹² ธานินทร์ จบศรี. "การเปลี่ยนแปลงแบบมาตรฐานของบริษัทรับสร้างบ้าน : กรณีศึกษาบริษัทไฟร์พัฒนาจำกัด..," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเคหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549). หน้า 105.

¹³ พัทธยา ตั้งไตรวัฒน์. "ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว : กรณีศึกษาหมู่บ้านอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเคหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545). หน้า 153.